

Frithjof m: 96
26 April 1941.

Nordveien, Norges vei.

Europas opdagere, landnåmsmenn og storhandlere.

Andre folks saga forteller, at det stod skrekk i landene av de norrøne vikinger. For de kom uventet, seilende mot vær og vind, og åpnet angrepet på lang avstand med sin fleindriva.

Disse opplysninger klarlegger en verdensepoke, som de norske vikinger var de førende i. De var de første som la kjøl under båtene og kunde krysse, og seilte dermed både med og mot vinden i sine glimrende, havgående skib. At de angrep med pileregn på lang avstand viser, at de hadde en annen og effektivere krigsførsel enn samtidens europeiske folk, som da brukte den tunge romerske væbning.

Minst to ganger reddet den norske fleindriva Nord-Europa fra vendisk erobring: I Hjørungavåg og på Lyrskog hede.

Så var vel nordmennene bare vilde vikinger og blodgiruge berserker? Nå, hvis sagaen leses rett, så forteller den noget annet og uendelig meget mere. Det var disse folk som gav oss eddakovadene og sagadiktningen, som bygget stavkirkenes forløpere, de kunstferdige hov, som bygget de strømlinjede og fullkomne vikingeskib, som gjennomførte rettsstaten, og var samtidens store opdagere, landnåmsmenn og farmenn.

De var kunstglade, ættkjære, nøyntilfelle og gløgge oppfinnere, uredde og storstilet. Og på skeidvollen i hver bygd lærte de frie unge menn høvisk fremferd, idrett og krigsførsel.

Vidt omkring i landene reiste de. Overalt på strendene rundt Nord-

nord fant de tumleplass for dåds-trangen og løste ut rikdommene. Norskehavet har i alle tider været Norges veldige koloni, den uuttømmelige rikdomskilde og nasjonens herdende fornyer. Og landene rundt Nordhavene var norrønafolkets heim. Dette var Noregsveldet, 500,000 kvkm. bebygget land, men meget mere hav. Et av Europas mektigste riker og fremste kulturland.

Da Harald Hårfagre samlet Norge, gikk han mot nord. Han knyttet til sig håloyhøvdingene og gjorde dem til jarler på Hlade. Han søkte forlik med hersen Brynjolv Björgolvson på Torgar som hadde Finneskatten etter sin far, og sønnen Bård gikk inn i hirden og blev kongens lendmann. Hålogaland var dermed vunnet, det halve kongerike og en av de rikeste og beste deler av landet.

Bård Brynjolvson og vennen Thorolf Kveldulfson kjempet i Haralds hird i Hafsrfjord. Bård falt, men før han døde satte han inn Thorolf som sin hovedarving. Han giftet sig med Bårds enke, Sigrid av Sandnes, og overtok Torgar med alle

ske og fangst. Fra den eldste tid og helt til våre dager, da herligheten blev røvet fra oss, var fiskebankene langt tilhavs rundt om vår lange kyst, fast eiendom som jord og skog og fjell.

De eldste sildoljefabrikker i verden finnes den dag idag på vår kyst. Det var naturlige kjempespanner i bergene, hvor silden blev maset istykker, så oljen rente ut og blev samlet i kar under renner lenger nede. Tørrfisk og stokkfisk var handels- og eksportvare da som nu. Og

ger utførselsforbud for disse varer, både for å sikre forsyningene og regulere prisene innenlands, og for å ha rådvelde over utenrikshandelen.

Av skinnvarene var pelsskinnene de mest ettertraktede og verdifulleste, da som nu. Landet her nord, med milde og våte somrer og med strenge snevintre, gav dyrepelsen en egen glans og tetthet. Og av pelsskinn hadde Norge mange slag og store mengder.

Finneskatten var en herlighet og hadde en betydning som klart viser

Glimt av Noregsveldets saga.

reip a 60 alner av hvalross eller sel-skinn, samt 10 embærer dun.

Men de krevet ikke bare skatt nordmennene. De bygget byer, ordnet samfundet og drev stor handel med kareler, kylvinger og bjærmer. Kveldulfson hadde forbund med kvenkongen Faravid mot karelene, og slik organiserte og styrte de landområdene. Ved Dvina, 30 mil syd for Archangel — som først blev anlagt av Peter den store — grunnla sagatidens nordmenn Holmagard, det nuværende Cholmogaryi. Og de anla mange andre byer og handelsplasser der øst. De rådet i Novgorod, som først blev lagt under russerne av Ivan den grusomme i 1388. De hadde handelsplasser rundt hele Kvit-sjøen, også på østsiden hvor de handlet med syrjæner, og helt sydover til Ladoga med byen Aldeigjuborg. I syd handlet de med bulgarier og andre slaviske folk, og hadde

Fra vikingetiden og mange hundre år utover, var Norge hovedleverandør og rådet over handelen av en rekke viktige varer. Det var først og fremst oljer fra fiske og fangst: Tran, lyse, sildolje, selolje, hvalross og hvaloljer. Dette var dengang ikke bare Nord-Europas lysoljer, men trengtes særlig for den tids skibsfart og håndverksdrift. Så kom tørrfisk og en rekke andre fiskevarer, som mange land gjerne kjøpte.

Videre forsynte Noregsveldet i lange tider Europa med pelsskinn, og dirigerte denne handel. Konger, keisere og paver, kvinner og menn, klædde sig i pelsverk fra Norge. En gråverks eller hermelinskafe var en fyrstelig og kongelig gave, og slike gaver gav norske konger ofte til kolleger rundt om i landene.

Fra Kvit-sjøen i øst til Svalbard i nord, og til Island, Grønland og Amerika i vest seilte sagatidens

venyttige og gløgge opfinnere, uregde og storstilet. Og på skeidvollen i hver bygd lærte de frie unge menn høvisk fremferd, idrett og krigsførsel.

Vidt omkring i landene reiste de. Overalt på strendene rundt Nordsjøen, Østersjøen og Kvitsjøen var de kjent, og langs de store elver. I Irskesjøen og Spanskesjøen likeså. De kjente blåmennene, negrene i Afrika, og hadde ferder over hele Middelhavet helt til Byzans og Arabia. Herjet gjorde de vel, som andre i samtiden, men drev også stor handel, bygget og grunnla riker rundt i landene.

Som president Coolidge sa på hundreårsfesten for nordmennene i Amerika: «Disse nordmenn hvis innvandring til De Forente Stater vi idag feirer, har utøvet en stor innflytelse på vår moderne historie og civilisasjon, en innflytelse som det er vanskelig å finne sidestykke til hos andre folkeraser. Deres innflytelse på Nord- og Vest-Europa kan på mange måter sammenlignes med de gresktalende lands innflytelse på folkene omkring Middelhavet.

De var de første langfarende sjømenn. De banet veien for vandringer over de vestlige vann. På samme tid som de var en skrekk for det vestlige keiserrike, optrådte de som beskyttere av det østlige. Middelhavet var en glimrende jaktmark for dem: De brennemerket sitt navn på det franske Normandi og bredte seg over til England, hvor de med sine seire la grunnen til den nye engelske historie.

— Disse sønner av Odin og Tor, av det store frie nord, de stiger frem av historien som eventyrprinser. Fra Norge til Island, fra Island til Grønland, fra Grønland til Amerikas fastland, skritt for skritt arbeidet de seg videre over det nordlige Atlanterhav.

Det var ikke mot syd sagaens nordmenn bygget Noregsveldet. Det var mot nord, og øst og vest. Som Erling Winsnes skriver:

«Vår stamfar Odin pekte ut veien for oss, mot gjenvordighet, arbeide, vekst. Mot stigende evne, mot allmakt. Vår vei heter nordveien, veien mot nord. I tidenes morgen blev den stukket ut for oss av selve livets skaper. Det er utviklingens toppskudd, livstreets midtre gren. Kunde nordmenn velge nogen annen vei?»

Var landet fattig og folket armt her i nord? Nei, og atter nei. I

eiendommer. Dertil hadde han Finneskatten og var kongens lendmann.

Da kong Harald gjestet ham på Torgar med et følge på 300 mann, møtte Thorolf kongen med et følge på 500 mann. Slik æret mannen i Hålogaland sin konge. Og selv hadde han aldri mindre enn 100 frie menn omkring seg på sin gård. Det hadde han råd til. Foruten flere gårder hadde han mange dunvær og selvær og drev fiske med mange båter og stort mannskap. Og hvad Finneskatten var, skal vi høre.

Slik hadde de det mennene i nord. Thore Hjort i Vågan i Lofoten, Sigurd Raneson, Thore på Steig, som var så mektig at han av kong Magnus blev kåret til å gi Harald Hårdråde kongsnavn. Og videre Øyvind Skaldespiller og hans sønn Hårek av Tjøtta, Asmund Grankellson, Sigurd Hund på Trondenes og sønnen Asbjørn Selsbane. Thore Hund på Bjarkøy, Ottar Hålpøghovding i Lenvik (?), Ketil Høng, og martyren for asatroen, Kinnriva.

Mange flere stormenn fra nord med klang i Norges saga kunde nevnes. Men bare disse forteller en hel del, for blandt de nevnte er skalden, opdagere, statsmenn, storhandlere, fangstredere, landnåmsmenn, hovgoder og hærførere. Var de arme og kulturløse?

Nei, de bodde i et stort og herlig land, og var selv med å skape en stor tid. Norge var rikt, og de gjorde det større og mektigere. Jord og skog hadde de, korn og buskap. Og havet skyllet rikdommer inn til den endeløst lange kyst. Der drev de fi-

de drev egg- og dunvær og selveide, og meget annet.

Det er temmelig sikkert at nordmennene var de første som drev hvalfangst av betydning. I Hymeskvedet fortelles, at guden Tor var ute på hvalfangst med angel og snøre. Men sikrere tør det være når Ottar Hålpøghovding i siste halvdel av 800 årene fortalte kong Alfred den store av England, at i Norge var den beste fangst av hvaler på 48 og 50 alner. De drev fangst av hvalross og hval med harpuner i åpen sjø. Kongespeilets forfatter kjente de forskjellige hvalarter meget nøye og beskrev dem.

Som nordmennene utnyttet rikdommene i havet, forstod de å gjøre seg gagn av herlighetene på landjorden. Norge var et vidstrakt land, og i skog og fjell yret det av vilt, som på kystene. Og at nordmenn også var et veidefolk er greit nok. Ingen mann blev regnet for skikkelig voksen uten å ha felt en bjørn med spyd. Men de forstod også å bruke pil og bue, og andre redskaper.

Reip av hvalrosshuder var det beste skibstaug som fantes og var en verdensartikkel, og huder og skinn gav ikke bare sko, men også klær ved siden av ull og lin. Helt frem til den nye tid brukte folk meget skinnklær i sitt daglige yrke på land og på sjø, i by og bygd. Og når de gikk tilsengs lå de meget i skinnfelder. Thore Hund gikk i krigen med reinskinnskuffe, og det var så god brynje at sverdet ikke bet på ham. Huder og skinn var livsfornödenheter som korn og smør, og var tvungent betalingsmiddel. Og allerede i sagatiden satte norske kon-

dette. Denne skatt blev gjennom tidene mange menns bane og kongers fall. Thorolf Kveldulfson og Harald Hårfagre blev uforliket om denne skatt, og det kostet Thorolf livet. Og den blev banen for Hårek av Tjøtta og Sigurd Raneson. Finneskatten var også ophavet til uvennskapet mellom Thore Hund og Olav Haraldson. Kongen sendte Karle fra Lyngøy til Bjarmeland med 25 mann for å kreve inn skatten der, men Thore Hund utrustet skib med 80 mann og fulgte med. De fikk inn skatten og gjorde god handel, men da de kom tilbake til Magerøy, drepte Thore Hund Karle og tok den finneskatt han hadde fått til kongen; for han mente at kongen ingen rett hadde til å gå hålogalandshovdingene forbi ved innkreving av denne skatt, som de hadde hatt fra uminnelige tider. Dette var begynnelsen til et mangeårig uvennskap, som endte på Stiklestad.

Allerede i den eldste sagatid blev Finneskatten av hersene på Hålogaland innkrevet over hele Nordland, Troms og Finnmark, nuværende svensk og finsk Lappmarken og Norrbotten helt til Bottenviken. Men om skatten der var det trette med de svenske birkarler. Videre blev skatten innkrevet på Kolahalvøen og i Karelen helt til sydligst i Kvitsjøen.

Over dette veldige område blev skatten ifølge høvdingen Ottars betretning innkrevet slik: Alle betalte efter sin stand. De fornemste betalte årlig i skatt til Norge 15 mårskinn. 5 reinshuder, 1 bjørnefeld, 1 kappe av oter eller bjørneskinn, 2 skibs-

sjøen, også på østsiden hvor de handlet med syrjæner, og helt sydover til Ladoga med byen Aldeigjuborg. I syd handlet de med bulgærer og andre slaviske folk, og hadde skinnhandelen helt fra Ural og Sibir.

Dette var de norske høvdingers og kongers Gardarike, det nuværende Nord-Russland, lenge før russerne trengte så langt mot nord og vest, og før russerne var samlet og ordnet samfund.

Det var derfor ikke rart at de norske konger våket strengt over Finneskatten, og at Harald Hårfagre la den under kronen. Dermed la han hele området i nord og i øst under sig. Og han sendte senere to av sine sønner på Bjarmelandsferd, først Eirik Blodøks og senere Harald Gråfeld. Og norske konger og kongesønner gjorde senere flere ganger samme ferd.

Torgar på Helgeland var i lange tider den store markedsplass både for skinnvarer og fiskevarer fra de nordlige og østlige områder. Og vi hører at de derfra seilte med varer vidt omkring, til Skiringsal i Vestfold, Hædum i Slesvig, London, Paris og mange andre steder. Helt til Middelhavslandene gikk norsk pelsverk og elfenben.

gave, og slike gaver gav norske konger ofte til kolleger rundt om i landene.

Fra Kvitsjøen i øst til Svalbard i nord, og til Island, Grønland og Amerika i vest seilte sagatidens nordmenn. Og da de bygget Grønland fikk de en stor tilvekst til sin tidligere handel. Efter det dr. P. Nørlund opplyser, laget hvalrossstann derfra en «fullstendig omveltning i verdenshandelen med afrikansk elfenben, som i den tidlige middelalder var meget efterspurt Europa over til fremstilling av smykker og til kirkelig bruk. Efter Grønlands bebyggelse forsvant det afrikanske elfenben næsten fullstendig fra markedet, og så godt som alle bensaker, som stammer fra den senere middelalder er fremstillet av grønlandsk hvalrossstann, der på dette tidspunkt må regnes for en verdensartikkel.»

Noregsveldet lå i nord. Der var de barske og ville naturmakter å vinne over, men også de store naturherligheter som bare nordmenn kunde nytte ut, i havet og landene omkring. Der var mørke, storm og kulde, men også stille og mildt, og med midnattsol og nordlys, flammen de året rundt så det gav gjenglans i folkesinnet.

Vår vei var Nordveien, Norges vei. Og veien blir den samme!

Kiehn Neue Nachrichten m: 67.
20 März 1941.

Mappe: Amerikas opdagelse.

Der Bischof von Grönland

(Von unserem ständigen Berichterstatter.)

Sch. Stockholm, Mitte Februar 1941.

Vor einigen Jahren hatte die Hauptstadt Dänemarks einen merkwürdigen Staatsbesuch, von dem weniger in der Tagespresse die Rede war als in einer gewissen Spezialliteratur. Nach einem längeren Aufenthalt des merkwürdigen Gastes fuhr er zusammen mit hohen Herren aus der archäologischen Welt Kopenhagens in sein Reich zurück. Aber auf der Reise verließ er seine kleine Kabine gar nicht. Niemand sah ihn, alle, die mit ihm reisten, hatten ihn in Kopenhagen sehr oft lange und genau gesehen, diesen stummen Gast.

Es war der Bischof von Grönland, ein würdiger Kirchenfürst einer fernen Diaspora. Er war im Jahre 1219 in Gardar auf Grönland gestorben. Er blieb von Everesfosstre Embrill und hatte bereits 700 Jahre in seiner Domkirchengruft friedlich geschlafen, als man ihn kurzerhand einpackte und nach Europa verfrachtete. Der Kopenhagener Archäologe Dr. Rörund hatte das letzte Erzbischofs Grab in den Kirchenruinen von Gardar gefunden und die dänische Regierung beschloß, die archäologische Prüfung des Grabes und aller gefundenen Gegenstände in Kopenhagen vorzunehmen. Das Studium hat eine Reihe von sehr wertvollen Aufschlüssen über die Art dieser normannischen Grönlandsiedlung im frühen Mittelalter gebracht. Das Skelett des Bischofs war sehr gut erhalten. Er trug noch den goldenen Bischofsring und an seiner Seite lag der Bischofsstab als Zeichen seiner hohen kirchlichen Würde. In anderen Gräbern fand man gut erhaltene Ledergewänder auf, selbst Seidenkleider nach den damals in Europa üblichen Schnitten. Wohl nirgends sind diese Gewänder aus der mittelalterlichen Zeit so gut konserviert wie dort im hohen Norden.

Die dänischen Archäologen haben alle Spuren der blühenden Grönlandsiedlung genau durchforscht und alle Jahre im Sommer reiste eine Expedition nach dem Norden ab, um dort weiter zu arbeiten. Man hat festgestellt, daß im 12. und 13. Jahrhundert die Urbarmachung in Grönland weit fortgeschritten war und daß sehr enge Beziehungen mit Europa bestanden. Das Dorf Vesterbygd

zählte an die 300 Höfe und 3000 Bewohner. Der Bischof hatte 100 Kühe in seinen Ställen. Zahlreiche Ruinen wurden freigelegt, darunter die von 16 Kirchen. Der Archäologe Tage Roussel weist nach, daß die Baukunst durchaus in Ehren stand. Die Isländer haben sogar ihre Anregung von Grönland geholt.

Nur die eine Frage konnte bisher nicht recht beantwortet werden. Wie ist es gekommen, daß diese grönländische Kultur so plötzlich versummt und zerfiel? Roussel kann die Frage auch nicht beantworten. Ist die grönländische Kultur, die normannisch war, den Estimos zum Opfer gefallen? Hat es blutige Vernichtungskämpfe gegeben oder traten klimatologische Veränderungen ein, die die Lebensbedingungen der grönländischen Normannen so veränderten, daß sie langsam abzogen? Oder war die spärliche Fruchtbarkeit des Bodens ein Opfer von Insekten- und Lärbenangriffen, wie sie Grönland im Jahre 1932 wieder erlebt hat? Oder wanderten die Söhne des beweglichen seefahrenden Volkes nach dem Süden, nach Amerika, dessen normannische Kolonisierung schon um das Jahr 1000 begonnen hatte? Roussel neigt zu dieser letzten Auffassung.

Leif Erikson, der zum ersten Male nach dem „Vinland“ (dem Weinland Amerika) segelte, war der Sohn des „Roten Erich von Island“, der als Grönländer der normannischen Siedlungen auf Grönland bekannt ist. In den folgenden Jahrhunderten führten die Grönländer immer wieder nach dem wärmeren Süden, wo auch das Land reicher und fruchtbarer war. Man weiß heute noch nicht, wie groß diese normannischen Siedlungen auf dem amerikanischen Festland gewesen sind, aber der Schiffsverkehr von Grönland nach Amerika läßt darauf schließen, daß sie bedeutend waren, so umfangreich, daß der Bischof von Grönland Anspruch auf den Titel Bischof von Grönland und Vinland erheben konnte. Jedenfalls steht es außerhalb jeden Zweifels, daß längst vor der Entdeckung Amerikas durch Christoph Columbus zwischen den Nordgermanen über Island und Grönland dauernde Verbindungen bestanden, die in langsame und mühevoller Arbeit aufgedeckt wurden.

ST. REGNEGADE 2. KØBENHAVN K.
TELF. CENTRAL 11,995

Bladet:

Politiken

10 DEC. 1937

Den norrøne Opdagelse af Amerika

Den norske Professor A. W. Brøgger hylder den danske arkæologiske Forskning i Grønland og skildrer, hvad Udgravningen dér har lært os

Professor A. W. Brøgger, et af den norske Oldforsknings store Navne og kendt som Leder af Udgravningen af det berømte Osebergskib, holdt i Aftes i den norske Forening i København et Foredrag om „Vinlandsrejserne“, den norrøne Opdagelse af Nordamerika i Tiden omkring Aar 1000. Det elegante og interessante Foredrag formede sig som en dobbelt Hyldest. Dels til de Mænd, der som Repræsentanter for den norske Søfarer-Ekspansion omkring Aartusindskiftet udførte de eventyrlige Atlanterhavsrejser, der over Færøerne, Island og Grønland førte dem helt til det nordamerikanske Fastland. Og dels, og ikke mindst, rettede Professor Brøgger sin Hyldest til de danske Arkæologer, særlig Dr. Poul Nørlund og Aage Roussell, hvis Udgravninger af de to norrøne Grønlandsbygder, Østbygden og Vestbygden, har skabt det solide Grundlag for Kendskabet til Oldtidens Nordboerliv i Grønland og skabt arkæologiske Samlinger af evropæisk enestaaende Art.

3000 Mennesker i det norrøne Grønland.

Det norrøne Samfund i Grønland, grundlagt af Landets Opdager Eirik Røde, omfattede i sin mest blomstrende Periode henved 3000 Mennesker med et rigt udviklet Erhvervsliv.

Det er særlig to af de middelalderlige islandske Sagaer, der er vor litterære Kilde til Vinlandsreisernes Historie. Disse

Sagaers historiske Paalidelighed har været Genstand for stærk Kritik. Prof. Brøgger betegner meget af denne Kritik som ganske forfejlet. De to Sagaers Skildringer bærer paa mange Maader Præget af Selvoplevelsens Paalidelighed.

Den første islandske Amerikafærd skyldtes en „Tilfældighed“. I Aaret 985 vilde Bjarne Herjulfsson sejle fra Island til Herjulfnes i det sydlige Grønland. Han kom ud for Uvejr og fik den nordamerikanske Kyst i Sigte paa flere Steder, men naaede endelig sit Bestemmelsessted i Grønland. Det var sikkert Baffinsland og Labrador, Bjarne havde set fra sit Skib. Hans Beretning om sin Rejse er i al sin Magerhed nærmest en Skibsjournal. Den moderne Kritik havde, mente Prof. Brøgger, ikke formaaet at rokke Beretningens Troværdighed.

Derefter gennemgik han de øvrige Beretninger om Ekspeditionerne til Vinland.

Særlig interessant var Prof. Brøggers Paavisning af, hvorledes de i Gravene i Øst- og Vestbygden fundne Klædedragter saa klart og utvetydigt afspejler de evropæiske Moder op til 1500-Aaret, at man deraf med Sikkerhed kan slutte, at der indtil dette Tidspunkt har været Forbindelse mellem de norrøne Grønlandssamfund og de evropæiske Lande.

Professor Brøggers Foredrag, der hilstes med stærkt Bifald, overværedes af Dr. Poul Nørlund, Aage Roussell og Prof. Martin Knudsen.

S. R.

Nordboerne opdagede Amerika, — og nu bør Beviset fremskaffes

Norsk Professor vil lade dansk-norsk-amerikansk
Ekspedition finde deres Spor i Nordamerika

Professor A. W. Brøgger.

„VINLANDSFÆRDENE“ hedder en stor Bog, som den norske Professor A. W. Brøgger i disse Dage har udgivet paa Norsk Gyldendals Forlag. Nu er Professoren kommet hertil fra Oslo, for at holde et Lysbilled-Foredrag i Aften for „Den norske Forening“s Medlemmer i Wivex Selskabslokaler. Han vil tale om Bogens Emne: De gamle Nordboeres Opdagelsesrejser, der udgik fra Grønland til Labradorkysten — og samtidig vil han udkaste en Idé, der sikkert vil vække betydelig Opmærksomhed i danske geologiske Kredse.

Hundreder af grønlandske Gaarde

Professor Brøgger har i Norge et meget ansat Navn, især efter at han i sin Tid deltog i Udgravningen af Oseberg-Dronningens Skib, og da vi i Gaar talte med ham, sagde han:

— Det er med den største Beundring,

jeg har fulgt de danske Udgravninger, som er foretaget i Grønland af Nationalmuseets Inspektør, Dr. Poul Nørlund og Arkitekt Aage Roussell. De fandt bl. a. sidste Sommer en stor Bondegård, bestaaende af mange Huse, paa Ameralik-Strækningen, som er et af de Steder, vi Nordmænd kender bedst fra Fridtjof Nansens berømte Skifærd i 1888. Uden at Nansen anede det, fandtes der under hans Fødder velbevarede Rester af Menneskeboliger. Man kan se, der maa have ligget Hundreder af Gaarde — og dermed et det bevist, at der har været en Basis for Opdagelsesrejser.

Det var Nordboere, især Islændere og Nordmænd, der havde slaaet sig ned paa Grønland, som den Gang maa have haft et mildere Klima og have svaret bedre til sit forjættende Navn end nu. Man har ogsaa fundet en Sten-Pil, der stammer fra Indianere og støtter den Formodning, at de grønlandske Nordboeres Rejser gik til Amerika. De maa have ført Sten-Pilen med sig hjem, for Indianerne sejlede ikke, og kan altsaa ikke have bragt den.

Jeg betragter det som givet, at de Islændere og Nordmænd, der indvandrede paa Grønland omkring Aar 986

og blev der til Christian den Andens Tid, har opdaget Amerika.

Da vi nævnte Columbus, gled der et forstaaende Smil over Professor Brøgers joviale Ansigt: — Ja, jeg sagde det samme paa en geologisk Kongres i Valencia for tre Aar siden. De tilstedeværende Portugisere saa misfornøjede ud, men tog det isøvrigt roligt. Nordboerne fra Grønland opdagede utvivlsomt Nordamerika 500 Aar, før Columbus opdagede Mellem-Amerika, og de fandt bl. a. de Egne, der strækker sig fra New York til Boston, og som de kaldte Vinlandene. De gav dem dette romantiske Navn, fordi det var muligt at dyrke Vin der — og nu har de danske Udgravninger givet mig et helt nyt Syn paa de gamle Opdagelsesrejser. Ud fra det har jeg skrevet min Bog.

De to danske Videnskabsmænds Resultater er et klassisk Eksempel paa, hvorledes Geologien supplerer Historieforskningen. Deres Fund har forvandlet den grønlandske Romantik til Virkelighed, og den Idé, jeg gerne vil slaa til Lyd for, er, at man foretager nogle Udgravninger paa Labrador-Kysten. I Nordamerika maa man rimeligvis kunne finde Spor af de grønlandske Nordboere, som færdedes der i længst svundne Tider.

— Tænker De paa en Ekspedition?

— Ja, jeg var i Amerika sidste Foraar og talte med amerikanske og norsk-amerikanske Videnskabsmænd om det. Arbejdet med disse Undersøgelser maa udgaa fra amerikansk Side, og jeg kunde tænke mig, sluttode Professor Brøgger — at man sammensatte en Orienterings-Ekspedition, der bestod af Amerikanere, Danskere, Islændere og Nordmænd.

Haagen.

Tidens Tegn nr 302.

Pris 27 da. 1930.

19/6 s 20/6. Do. pref. k 16/6 s 17/6.

for lytterne og andre saumeterte.

TIDENS TEGNS KRONIKK.

REISEN TIL VINLAND.

AV

PROFESSOR DR. A. W. BRØGGER.

Siden Gustav Storms studie over Vinlandsreisene i 1887, som fremdeles er et klassisk og helt nydannende arbeid, har norsk forskning ikke fått det endelige, store og sammenfattende verk omkring disse spørsmål, som vilde reise sig som et monument på en tom plass i vår folkeætts historie. Om vi lytter efter røsten i vårt folkemål idag vil det kanskje øke forundringen over det faktum at vår historieskrivning ikke har brydd sig meget med den gamle utvandringshistorien. For er det noget som hele vårt kystfolk på land og sjø gjerne vil høre noget om, så er det dette. Når vi nu leser igjennem disku-

sjonen i den store bølgen som reiste sig omkring Nansens verk for tyve år siden, er det altsammen forunderlig blekt, uvirkelig. den dreier sig om tolkning av detaljer, den manglet et indre liv, en oplevelse av selve stoffet.

Fra en helt annen kant er i den siste menneskealder kommet positive, helt nye bidrag til løsningen av spørsmålene. Amerikaneren Arthur Reeves (1890), dansk-amerikaneren Hovgaard (1914) og engelskmannen Gathorne Hardy (1921) satte inn med nytt, friskt syn og nu har engelskmannen Edward F. Gray gått videre på samme veien og gitt oss en bok om islendingenes

bruk og industri.

Det er nu opnådd betydningsful-

og grønlandenes opdagelse av Amerika, som på en original og verdifull måte utdyper vår gjenoplevelse av de gamle sagaers stoff. (Edward F. Gray, Leif Eriksson, discoverer of America. Oxford University press).

Ingen av disse forfattere er fagmenn i strengere forstand. De er hverken filologer eller historikere, men de har store kunnskaper og sund sans, de har kritisk evne overfor lesning, og de kan tenke. Alt det forskerne har samlet i deres filologiske herbarier omkring hele spørsmålet Island—Grønland—Amerika har de fullt kjennskap til og nytter det med respekt og aktelse. Men utgangspunktet for Hovgaard, Gathorne Hardy og Gray er først og fremst dette: hvad står det

830-SOLVPUSS
det beste pussemiddel
GIR EN STRAALENDE, VARIG GLANS
YPPERLIG TIL ALLE METALLER. DRØI I BRUK
NORSK FABRIKAT.

egentlig i sagaene. hvadslags fortellinger er det, i hvilket miljø er de blitt til. Det er altså snarere en litteraturhistorisk metode, styrket med lokalkjennskap og fremforalt med kunnskap om seilas og navigasjon.

Mange i Oslo vil huske den engelske konsul Gray som bodde her i 25 år og som lærte Norge og dets historie å kjenne. Etterat han for seks-åtte år siden kom til Amerika har han arbeidet sig videre inn i et stoff, som han på forhånd var blitt fortrolig med gjennom en interessert og av hengivenhet båret inntrengen i de islandske eagaene. Kanskje ingen som før har skrevet om Vinlandsreisene har møtt med så fullkomne forutsetninger som han. Først et fortrolig kjennskap til sagaene og siden et årelangt møte med de kyster av Amerika hvor Vinland etter all sannsynlighet må søkes. Kanskje vil en kunnskapsklok og frittseende intelligens, en mann med trening i seilas og på

sjoen, med kritisk evne til å lese, erstatte meget av det som en spesialforsker har foran ham. fordi det til syvende og sist gjelder vurderingens, uredd kombinasjonsevne, sund og konstruktiv fantasi. Begge typer like nødvendige i arbeidet.

Gray har levd sig i den grad inn i den gamle forestillingsverden at han for eksempel oppfatter nyansen i slike omtålige ting som å tale om „norse“ opdagelser, når det gjelder islendinger og grønlandere. Å kalle islendingene for „norse“ sier han, er like ille som å si at Peary var engelsk.

Uavhengig av Gathorne Hardy er Gray ved lesningen av de tre hovedkilder, Flatøyboken, Hauksbok og A. M. 557-kommet til det samme hovedsyn på kildene, at det tydelig er et skille mellom islandsk og grønlandsk tradisjon.

Hvis en sen eftertid skulde danne sig et riktig bilde av luftskibet „Norge“s flukt over Polen vilde den iallfall tydelig kunne konstatere den mildest talt meget store forskjell mellom italiensk og norsk fremstilling av saken.

Nu var ikke avstanden mellom det grønlandske og islandske samfund i høimiddelalderen så betydelig som mellom norsk og italiensk idag, men sjalusien og de patriotiske fordommer når det gjalt æren for Vinlandsreisene var sikkert like stor som idag mellom norsk og italiensk syn omkring „Norges ferd“. Det er Grays fortjeneste å ha fremstillet på en overbevisende måte, hvordan den islandske versjonen fikk overtaket, fordi de elekte på Island som var ættet etter Vinlandsfarerne levde i et rikere samfund enn det grønlandske, som dog tross alt stod det hele nærmere. På Island blev det klosterlærde og høiættede folk etter dem som hadde vært med på Vinlandsreisene, som tok hånd om tradisjonen og blandet fortellingene sammen slik så Leiv Eriksen blir en tilfeldig opdaget som kommer i bakgrunnen for Torkinn Karlsevne, en islandsk slekts store stamfar. På Grønland var det mere den muntlige tradisjon som bar erindringene frem, og den kontrollerer meget skarpere tingene, fordi enhver forandring i fortellingen straks blir påtalt, som barn gjør når man forteller et kjært eventyr „galt“. Og på Grønland for-

talte de at det var Bjarne Herjulfsson som tilfeldig blev drevet ut av kuns og fant Amerika, mens det var grønlandingen Leiv Eriksen som blev landets egentlige opdaget, det vil si den som planla en opdagetferd dit ned og gjennomførte den slik som virkelige opdagere gjør. Dette er vel også sannheten om Vinlands og Amerikas opdagelse.

Ut fra ein lesning av eagaene og en kritisk tolkning forteller Gray historien om Vinland, — de andre landene som blev opdaget på Amerikas vestkyst interesserer ham ikke nær så meget. Med den viktige opplysningen i eagaen at solen på årets korteste dag nede i Vinland stod i eyktarstad, og som Gustav Storm med professor Geelmuydens hjelp tolket, og som vår presseattaché i London, Mjelde ofret årelange og meget verdifulle studier, går Gray ut fra og søker å vise at Vinland er landet i Virginia syd for Barnstablehalvøia omkring Marthas Vineyard og delvis op til Kapp Cod. På dette grunnlag er boken to beste kapitler bygget op, det som gir mest ved lesningen av et kjent stoff. Det er kapitlet om Vinlands geografi og det om Vinlands historie efter

11. århundre. Og som sluttkapitel fremstilles i samlet form hvorledes Vinlandreisene i det hele må antas å være foregått. Ikke minst er det av interesse å lese fremstillingen av Vinlandreisenes sammenligning med den nye opdagelsen av Vinland fra England i begynnelsen av 17. århundre, — Gosnold i 1602, Champlain 1604, den berømte Mayflower i 1620 o.s.v., seilaser som vi kjenner og som kaster nytt og levende lys over de gamles reiser, navigasjon og landgjøring, kystene de møtte og utforsket, de samme kår som Leiv og hans etterfølgere fristet. På samme sted som Leiv antagelig søkte inn i 1008, her strandet „Sparrowhawk“ i 1623 og blev vrak. Disse kapitler i Grays bok er levende, virkelige, overbevisende og skjønnsomme, de betegner et helt nytt ledd i forskningens tilegnelse av spørsmålet.

Det skrives ofte dårligere historie av fagfolk enn denne bok av en dilettant. Den gir ikke stener for brød, den er ikke skrevet for å fortelle at vi igrunnen ingenting vet. For den lykkelige hånd er det endnu store verdier å grave ut av de gamle kilder.

A. W. Brøgger.